



WERKBOEK

VOOR IEDEREEN DIE WERKT MET KINDEREN IN EEN BEHANDELGROEP

MARIT VAN VLIET



HOGESCHOOL UTRECHT · 2010

GROEPSCREA

EEN WERKBOEK VOOR HET GEVEN
VAN CREATIEVE ACTIVITEITEN
AAN KINDEREN IN EEN BEHANDELGROEP

EEN PRAKTIJKPROJECT VAN
MARIT VAN VLIET
CREATIEVE THERAPIE BEELDEND
STUDENTNUMMER 1539948
HOGESCHOOL UTRECHT · 2010





INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
De interactieve methode	5
De uitvoering van de opdrachten	7
Een paar praktijkvoorbeelden	9

Individuele opdrachten

Verven met knikkers	12
Relaxballetjes	13
Graffiti naambord	14
Een medaille voor jezelf	15
Handafdruk in klei	16

Individuele opdrachten met een gezamenlijk einde

Groepsnaambord	17
Dieren in de zoo	18
Verjaardagskalender	19
Huizen in een straat	20

Samenwerkingsopdrachten

Aboriginal painting	21
Zwijgend schilderen	22
Een toren bouwen	23
Duo-glasschilderen	24
Reuze-stoomboot	25

Opdrachten met uitwisseling

Bloemen in een vaas	26
Strijkkralen doorgeven	27
Ieder een eigen kleur	28
Spel met wasco en ecoline	29
Maak een collage	30
Samen op de foto	31





VOORWOORD

Dit werkboek is ontstaan in de praktijk. Als creatief therapeut verzorg ik wekelijks de groepscreatieve therapie bij een groep voor deeltijdbehandeling van kinderen met een licht verstandelijke beperking en een psychiatrische stoornis. Dat doe ik bij de Banjaard in Gouda. Voor ik daar kwam werken, stond er elke week 'knutselen' op het pictobord met het dagprogramma. Door creatieve activiteiten aan te bieden die gericht zijn op samenwerking en groepsvorming, en door deze activiteiten in te bedden in een therapeutische attitude heeft het knutselen een meerwaarde gekregen en maakt het meer onderdeel uit van de behandeling. Op het pictobord heet het nu 'groepscrea', waarmee aangegeven wordt dat het méér is dan een werkje knutselen.

Toen ik dit boek aan het maken was, realiseerde ik me dat ik als creatief therapeut in opleiding veel aan zo'n boek gehad zou hebben.

Voor creatief therapeuten kan dit boek inzicht geven in het geven van groepscreatieve therapie aan verschillende doelgroepen, zoals kinderen in orthopedagogische behandelcentra, de kinder- en jeugdpsychiatrie en het onderwijs.

Sociotherapeuten en leerkrachten kunnen met de hulp van dit boek meer inhoud geven aan de creatieve activiteiten met hun groep.

Je kunt de werkvormen zó toepassen in de groep. Ik vind het echter wel heel belangrijk dat hierbij goed gekeken wordt naar wat de groep aankan. Het aanpassen van de werkvormen aan de actuele groepssituatie beveel ik dan ook nadrukkelijk aan.

Bedankt!

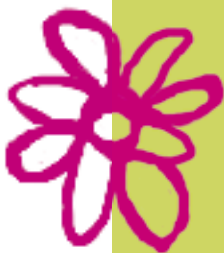
Miriam Onderwater, Linda van der Heijden en Laura Damen hebben voor mij drie werkvormen uitgetest op hun werkplek. Hun enthousiasme en moed om het te proberen waren aanstekelijk en aan hun commentaar heb ik veel gehad. Het heeft me geholpen om met objectieve ogen te kijken naar dit werkboek en aanpassingen te maken die het boek ook bruikbaar maken voor anderen dan mijzelf.

Carla Jansen, Winneke Rauh, Annette Griffioen en Marcella Neeleman vormen mijn evaluatiegroep. Hun commentaar heeft me geholpen om het boek breder inzetbaar te maken. Ik dank ze voor hun bereidheid om mee te lezen!

Tenslotte bedank ik de kinderen van de Banjaard die me de afgelopen jaren hebben vergezeld op deze vrolijke ontdekkingsocht. De illustraties in dit boek zijn hiervan een afspiegeling.

Gouda, april 2010

Marit van Vliet



INLEIDING

De interactieve methode en groepscrea

De activiteiten in dit werkboek zijn gebaseerd op de Interactieve Methode, zoals beschreven door Frans Beelen en Marianne Oelers (Interactief, creatieve therapie met groepen, Bohn Stafleu Van Loghum, 2000).

De Interactieve methode gaat ervan uit dat er altijd en overal interactie is tussen mensen. Problemen ontstaan of versterken zich in die interactie. Problemen kunnen ook worden opgelost in interactie. De methode gaat uit van de kracht van onderlinge hulp bij het oplossen van problemen.

De groepsleden kunnen voor elkaar een voorbeeld zijn van ander gedrag, ze leren wat hun houding bij de ander oproept en ze kunnen experimenteren met nieuw gedrag. Dit alles binnen de veilige setting van beeldend werken. Nieuw gedrag dat is ontdekt en geoefend binnen creatieve therapie kan vervolgens in de echte wereld worden geprobeerd.

De interactieve methode is beschreven voor volwassenen en daardoor niet meteen toepasbaar bij kinderen, zeker als ze bijvoorbeeld een licht verstandelijke handicap hebben en/of psychiatrische problematiek. Met name het niveau van de werkstukken en het verbale gedeelte heb ik daarom aangepast.

Ik richt me met de groepscrea vooral op de samenwerking binnen de groep en het versterken van het groepsgevoel. Dit vind ik belangrijk omdat de behandeling in de instelling grotendeels plaats vindt binnen de groep. Een gevoel van veiligheid is daarbij een voorwaarde. Met groepscrea kun je daaraan werken.



Fases waarin de groep zich kan bevinden

Beelen en Oelers werken in hun methode met 6 fasen die een groep kan doorlopen:

- *de motiveringsfase*
- *de activeringsfase* - deelnemers gaan aan het werk en gedragen zich volgens hun eigen patroon. Het werken met materiaal is nieuw, soms is er weerstand. Deelnemers moeten hun plekje in de groep veroveren. De therapeut stelt constaterende vragen over omgang met het materiaal en stelt niet te hoge eisen
- *de stimuleringsfase* - de deelnemers krijgen meer aandacht voor elkaar. Verschillen worden zichtbaar, ervaringen gedeeld. Het gedragspatroon van de deelnemer wordt zichtbaar voor zichzelf en de anderen.
- *inzichtgevende fase* - er wordt een verband gelegd tussen de problematiek van de deelnemer en zijn gedragspatroon. Groepsleden geven elkaar feedback.
- *oefenfase* - deelnemers kunnen grenzen in hun gedrag verkennen en nieuw gedrag uitproberen. Groepsleden zijn daar bij elkaar van op de hoogte
- *stabiliseringsfase* - het eigen maken van nieuw gedrag, voorbereiden op het echte leven.

Je zult elementen van deze fasering herkennen in het werken met je eigen groep. Bij kinderen waar de ontwikkeling haperingen vertoont, verlopen de processen minder bewust dan met normaal begaafde volwassenen, je moet de lat minder hoog leggen.

Toch is het goed om je bewust te zijn van deze fasen omdat je je aanbod daarop af kunt stemmen. Als er net een nieuw kind is, of de groep zit in een onrustige (onveilige) periode, kan de groep minder aan dan wanneer het een hecht, gezellig clubje is.



Verskillende soorten opdrachten

De opdrachten van groepscrea zijn gericht op samenwerking.

Als de groep nog niet zo aan elkaar of aan de groepscrea gewend is, kun je kiezen voor meer individuele opdrachten en minder uitwisseling dan wanneer de kinderen al langere tijd met elkaar optrekken.

Soms maak je even pas op de plaats omdat er een nieuw kind bijgekomen is. Je kunt de groep dan wel vragen om aan het nieuwe kind uit te leggen wat groepscrea eigenlijk is. De antwoorden werpen soms een heel nieuw licht op je eigen beleving van de groepscrea. Zo zei iemand een keer: "Groepscrea, dat is dat je met z'n allen iets maakt wat je niet mee naar huis mag nemen!"

Je kunt de opdrachten van groepscrea onderverdelen in soorten, oplopend naarmate er meer samenwerking of uitwisseling is:

- individuele opdracht - bij het nabespreken worden alle werkstukken bekeken
- individuele opdracht als deel van een groter geheel - ieder werkt voor zich maar het wordt uiteindelijk wel iets gezamenlijks
- samenwerkingsopdracht in tweetallen
- samenwerkingsopdracht met de hele groep
- uitwisselingsopdrachten - hier wordt meer gevergd van de samenwerking, bijvoorbeeld ieder begint aan een 'eigen' werkstuk maar dit wordt doorgegeven en de andere kinderen mogen iets toevoegen/veranderen. Of in de opdracht is ingebouwd dat de kinderen elkaar nodig hebben. Dit is voor sommige kinderen heel lastig!

De werkvormen in dit boek zijn ingedeeld naar oplopende moeilijkheid:

- individuele opdrachten
- individuele opdrachten met een gezamenlijk eind
- samenwerkingsopdrachten
- uitwisselingsopdrachten.



Verskillende soorten vragen

Tijdens de creatieve activiteit en zo mogelijk ook na afloop kun je vragen stellen die de kinderen helpen om inzicht te krijgen in wat er gebeurt en wat ze van deze opdracht kunnen leren. Hierbij is het goed om rekening te houden met de fase waarin de groep zit.

Bij een groep die onwennig/onveilig is, kun je constaterende vragen stellen over de *vormgeving*: wat is er allemaal te zien in deze hele lange straat? Zijn er ook nog mensen? Welke dieren zien we allemaal?

Bij een groep die al wat meer gewend is om samen te werken, kun je meer *inhoudelijke* vragen stellen: hoe was het om alleen met rood te mogen werken. Wat was moeilijk? Waarom zou Peter voor jou dit plaatje hebben uitgekozen?

In de meest optimale situatie kun je refereren aan de *individuele doelen* die kinderen hebben.



DE UITVOERING VAN DE OPDRACHTEN

Vorbereiden

Leg van tevoren alles klaar. Vaak worden de kinderen dan al een beetje nieuwsgierig naar wat ze gaan doen en proberen ze het al een beetje te raden. Zeg daar van te voren nog niets over! Pas als de crea begint en iedereen rond de tafel zit, leg je aan iedereen tegelijk uit wat jullie gaan doen.

Instructie vooraf

Denk zelf van te voren goed na over de instructies die je geeft. Is het begrijpelijk? Vertel jij het allemaal of laat je de kinderen meedenken? Laat je een plaatje of een voorbeeld zien?

Soms is het goed om van tevoren alles uit te leggen, soms leg je aan het begin een stap uit en verderop in de sessie de volgende. Dat hangt van de werkvorm af.

Meedoen

Doe zelf mee aan de crea. Het helpt sommige kinderen om een begin te maken.

Je kunt hiermee kinderen inspireren en de zaak ook een beetje sturen. Als je niet meedoet is het veel meer afwachten wat er gebeurt. Je kunt kinderen er beter bij betrekken als je zelf meedoet, omdat de opdrachten gericht zijn op samenwerking. Maak je eigen werkstuk niet te mooi!

Een nieuw kind

Een kind dat voor het eerst meedoet kun je uitnodigen om te komen kijken bij de groepscrea. Laat het vrij om wel of niet mee te doen. Als het meedoet, laat het dan kiezen of het al uit wil wisselen of bijvoorbeeld meer individueel wil werken. Dit helpt een kind om in zijn eigen tempo in te voegen.

Concentratieboog

Soms is een half uur al heel lang voor een aantal kinderen of voor de hele groep. Als je daarna ook nog wilt napraten is dat te veel gevraagd. Een enkele keer lukt dat, maar je kunt het ook goed tijdens de activiteit doen. De kinderen praten makkelijker als ze intussen aan het werk zijn en ze hoeven er niet stil voor aan tafel te blijven zitten.

Je kunt ook eerst met z'n allen opruimen en hierin even ontladen (bewegen, heen en weer lopen, handen wassen). Daarna lukt het soms wel weer om even tegelijk naar de werkstukken te kijken en de opdracht na te bespreken.

Het is prettig als er een sociotherapeut is die de kinderen kan ondersteunen terwijl jij de activiteit leidt. Zo nodig kan zij ingrijpen of een kind begeleiden bij de opdracht. Spreek van te voren de rolverdeling af.

Doelen

Leg voor jezelf de lat niet te hoog!

Je kunt bij elke activiteit zowel groepsdoelen nastreven als individuele doelen.

Bij een sessie die ik eens ben ingegaan met 7 kinderen en voor elk kind 3 doelen zag ik door de bomen het bos niet meer.

Formuleer voor jezelf voor elke sessie één doel en zie de overige doelen als 'meegenomen'.



Mooi hé?

We zijn gewend om een kind te prijzen om zijn tekening of knutselwerk met mooi! goed gelukt! leuk! Probeer dit te vermijden, en realiseer je dat er kinderen zijn die nooit iets kunnen maken dat aan de eisen van een 'mooie' tekening voldoet. De werkvormen zijn bewust zo gekozen dat ze niet kunnen mislukken en ieders aandeel telt. Bij elke werkvorm staan voorbeelden van opmerkingen die je zou kunnen maken om de kinderen te ondersteunen en te stimuleren.

Het eindresultaat

Zorg goed voor het eindresultaat. Bedenk met de groep waar je het op zult hangen en doe dat ook zo snel mogelijk. Dit versterkt de waardering voor het gemaakte werk. Niets is demotiverender dan werkstukken die een week in een hoek blijven liggen. Ze zullen in de prullenmand belanden. Voor sociotherapeuten: schrijf in de schriftjes wat er gemaakt is, laat het groepswerkstuk zien aan de collega's en ouders. Dat helpt bij de inbedding van de crea in de behandeling.

Opbouwen van een archief

Het is goed om na elke sessie vast te leggen hoe het verliep en welke bijzonderheden er waren. Bij een open groep kun je de namen vermelden van de kinderen die aan deze opdracht hebben meegedaan. Als je de opdracht later nog eens doet kun je van je eigen ervaringen gebruik maken.

En daarna zelf verder

In dit boek staan 20 werkvormen uitgewerkt. Een paar daarvan heb ik gevonden in boeken over creatieve therapie maar de meeste heb ik zelf bedacht. Ik heb me hierbij laten inspireren door beeldend materiaal, door handenarbeidboeken of tips op internet. Vervolgens maakte ik met die ideeën een werkvorm waarbij een doel als samenwerking, eigenheid of saamhorigheid centraal stond.

Zie dit boek als uitgangspunt voor jouw manier van werken met jouw doelgroep. Doe zo nodig aanpassingen in de opdracht, de instructie, de interventies en de evaluatie zodat jij ermee kunt werken.

Een punt van aandacht is altijd de haalbaarheid van de werkvorm: liever te makkelijk dan te moeilijk! Hou ook altijd de samenstelling van de groep in het oog: hoe veilig is de groepssfeer, zijn er nieuwe kinderen, zijn er combinaties die niet de voorkeur hebben. Met dit alles in gedachten kun je zelf ook nieuwe werkvormen ontwikkelen.



EEN PAAR PRAKTIJKVOORBEELDEN

Aboriginal painting (pag. 21)

Op tafel ligt een groot vel gekleurd karton, verf in aardetinten en voorwerpen om mee te stempelen.

Ik laat plaatjes zien van aboriginal paintings. *'Deze schilderijen komen van de andere kant van de wereld, welk land zou dat zijn?' 'Afrika!' 'Australië!' De mensen die dat maken heten aboriginals. Ze schilderen dit met verf die ze zelf gemaakt hebben van klei en aarde en water. Allemaal dingen uit de natuur. Dat kun je aan de kleuren wel zien. Ze schilderen ook dingen van de natuur: de zon, bloemen, dieren.*

Wij gaan een groot aboriginal schilderij maken. Wat zullen we schilderen?'

Lissy roept: 'Een bloem!' *Dat kan heel goed, een bloem. Zullen we dat doen?* De kinderen weten nog niet zo goed wat ze kunnen verwachten en wachten een beetje af.

Ik teken met potlood de contouren van een bloem over het hele karton.

Nu ga ik het papier in stukken knippen, voor iedereen een stuk. Als het geschilderd is, maken we er weer één bloem van.

Ik knip het karton in vijf stroken. Samira mag als eerste een strook kiezen en ze kiest het hart. Leon wil juist een stuk waar weinig op staat, hij kiest de buitenkant.

Als alles verdeeld is laat ik zien hoe je kunt stempelen. Ik begin langs de contour te stempelen en de kinderen beginnen op dezelfde manier. Als ze eenmaal bezig zijn, zeg ik in mezelf: *'Ik denk dat ik de binnenkant op ga vullen'*. Even later doe ik hetzelfde met de buitenkant. Deze techniek is nieuw voor de kinderen. In het begin doen ze precies na wat ik doe: contour - binnenkant - buitenkant.

Als ze eenmaal aan de slag zijn gaat ieder op zijn eigen manier verder. Neil gaat al snel over tot het smeren met kurken, hij gebruikt veel zwart. Even later stempelt hij met zijn vinger. *'Dat zijn handige stempels, die heb je altijd bij je!'* Samira wilde eerst niet meedoen maar begint toch. Ze vult haar contour met verschillende kleuren. Met een spijker mengt ze de kleuren op haar schildering. Ze kiest steeds een nieuwe kleur die ze dan weer mengt met de andere kleuren. Ze is hier geconcentreerd mee bezig en bemoeit zich niet met de anderen. Lissy stippelt haar strook helemaal vol en tovert aan het eind de randen weer tevoorschijn. Ze vertelt mij steeds wat ze aan het doen is.

De kinderen werken ieder voor zich en er wordt niet veel gepraat.

Neil heeft zijn strook al snel vol en gaat verder op een nieuw vel gekleurd karton. Nu kan hij met grote gebaren en veel verf werken. Hij gebruikt hierbij beide handen.

Als alle stroken beschilderd zijn gaan we de puzzel maken. Leon helpt met het passen van de stroken. We plakken ze nog niet aan elkaar maar we kunnen al goed zien hoe het geworden is. Dit is een mooie verrassing en de kinderen zijn er dik tevreden over.

Als alles droog is plak ik ze stevig aan elkaar en krijgt het een ereplaatsje in de groep.



Ieder een eigen kleur (pag. 28)

De tafel is bedekt met een groot vel papier. Rondom staan verschillende kleuren verf en kwasten. De stoelen zijn weggezet. De kinderen komen binnen en ik zeg: *'Kies een kleur verf waar je bij gaat staan.'* Alle kinderen gaan bij een potje verf staan en Joost en Chris staan samen bij rood, de plek bij blauw blijft leeg. Ik herhaal de opdracht en vul aan dat er maar één persoon bij een kleur kan staan. Joost en Chris willen allebei rood, en geen blauw. Na enige aarzeling doet Chris dan opeens een stap opzij, naar de blauw. *'Goed Chris, dat je hebt kunnen veranderen!'*

'We gaan met z'n allen een stad schilderen en je mag alleen je eigen kleur gebruiken.' Chris mompelt: *'Hoe kan ik nou een dak maken zonder rood?'*. Ik vraag de groep om mee te denken: hoe moet dat nou, als Chris een rood dak wil? Ray roept: *'Hulp vragen!'* en Joost zegt *'Ja hoor, dan kom ik wel een dak maken'*. We bedenken wat er allemaal te zien is in een stad: huizen, wegen, verkeersborden, mensen.

We gaan aan de slag. Eerst begint elk kind op z'n eigen plekje met z'n eigen kleur te schilderen maar al snel heeft iemand een dak nodig en wordt Joost erbij geroepen. Hij gaat rondlopen om iedereen van een dak te voorzien. Nathalie breidt haar groene huis uit met een tuintje en vraagt zachtjes aan Ray *'Wil je hier drie bloemen maken?'*. Ray vraagt met een hele lieve stem wat voor bloemen het moeten worden en of het zo goed is. Daarna gaat hij rondlopen en roept *'Wie wil er geel? Wie wil er geel?'*. Joost vraagt of Ray een zon wil maken bij zijn huis en daarna wil Chris ook een zon. *'Wil jij ook een zon?'* vraagt Ray aan Norbert. Die vindt dat best. Norbert is niet van zijn plekje geweest, zijn oranje blijft allemaal in één hoek. Ik vraag of iemand iets in oranje zou willen en Nathalie zegt dat ze wel een oranje zon wil. Norbert komt even van zijn plek om de zon te schilderen en gaat dan weer terug naar zijn hoek. Hij schildert niet meer en gaat een beetje naar achteren staan. De andere kinderen zijn intussen begonnen om hun kleur over de stad te verspreiden. Joost vraagt aan Norbert of hij een paar rode stippen mag zetten. *'Ja hoor, dat is goed'*. Dan gaat Norbert opdracht geven aan Chris om allemaal blauwe stippen te zetten. Hij zegt wat er moet gebeuren en Chris doet dat, als een soort bediende *'Ja meneer!'*. Ze hebben hier samen veel plezier om.

Ik zeg: *'We gaan bijna opruimen, doe nog even je laatste dingen aan de stad'*. Norbert vraagt aan Nathalie en Ray om iets kleins te schilderen in zijn hoekje.

We ruimen de verf op en gaan om de stad heen staan. *'Wat zien we allemaal?'*. Joost vertelt uitgebreid waar zijn huizen staan en welke daken hij gemaakt heeft. Ray zegt dat hij wel drie zonnen gemaakt heeft. Ik vraag Norbert naar zijn schildering. *'Ik heb een gamestad gemaakt!'*. Norbert legt uit hoe het parcours loopt.

Ik vraag aan Chris hoe het voor hem was om met blauw te werken. *'Best hoor, ik heb eerst een huis gemaakt.'* Joost: *'En we hebben samen een kasteel gemaakt.'* Zo vertellen alle kinderen waar hun schildering is terug te vinden en wat ze samen met anderen gemaakt hebben.

'Hoe was het dat je maar met 1 kleur mocht schilderen?' Norbert: *'Leuk!'*, Chris: *'Stom!'* *'Wat vond je er stom aan?'* *'Alles! Verven is stom!'* Joost: *'Ik heb in tweeën gewerkt, samen met Chris'*.

'Wat moest je vandaag heel erg doen?' *'Rondlopen'* *'Dingen aan iemand vragen'*. Joost: *'Maar wat leer je hier nou mee? Je leert hier helemaal niks van!'* *'Wat zou je hier nou van kunnen leren?'* *'Samenwerken!'* *'Dat je iemand moet vragen om een andere kleur.'* *'Dat je je kleur bij iemand kunt doen.'*

Hierna wordt een plek gezocht om dit grote schilderij op te hangen.

Spel met wasco en ecoline (pag. 29)

We zitten om de tafel met alle spullen voor het spel. Iedereen krijgt een papier met vierkanten en een witte wasco

Je maakt eerst met witte wasco een tekening op je papier. Neil: 'Mag dat overal overheen?' 'Ja, het mag over het hele papier. Je hoeft dus niet in de vakjes te blijven.'

Als de tekening klaar is bekijken we de dobbelsteen met alle namen en 'ALLEN' iedereen krijgt een kwastje en de potjes ecoline gaan open.

Ik leg uit: 'We gooien ombeurten. Degene die gooit is de schilder. Als je gegooid hebt kijk je naar de naam die boven ligt. Bij die persoon schilder je een vakje vol. Als er ALLEN staat mogen we allemaal een vakje schilderen, op ons eigen papier'.

Richard: 'En als je jezelf gooit?' 'Dan mag je bij jezelf een vakje schilderen.'

We gaan snel aan de slag, de kinderen hebben er zin in.

Ze kijken vol belangstelling naar het schilderen en laten toe dat er op hun papier geschilderd wordt door een ander. Ze kunnen een klein beetje zien wat er met witte wasco getekend is maar met de ecoline wordt dat nog veel duidelijker.

Neil roept steeds: 'Ik kan al zien wat het wordt bij jou! En bij jou!'

Lissy vindt het belangrijk dat het netjes wordt geschilderd en de kinderen doen daar hun best voor.

Allemaal willen ze graag als eerste hun papier vol hebben, hoewel ik dat expres niet als regel heb gegeven.

Het duurt lang voor bij Neil zijn eerste vakje gekleurd is. We gaan allemaal ons best doen om 'Neil' te gooien. Uiteindelijk wordt zijn naam zo vaak gegooid dat hij als eerste klaar is.

Dan komt de vraag wat hij nu moet doen. Hij komt zelf met het voorstel dat hij door blijft gooien en schilderen. Als hij zichzelf gooit wil hij graag kiezen bij wie hij dan schildert.

Dit gebeurt een paar rondjes.

Daarna hebben Richard en ik ook ons papier vol. Nu zijn er drie namen die niet meer meedoen. Richard wil dat bij het gooien van die namen iedereen een vakje mag schilderen. Hij wordt ook wat onrustig, het spel heeft voor hem lang genoeg geduurd. Zijn voorstel helpt om het spel sneller tot een einde te brengen. Neil is het hier niet mee eens dus ik stel voor dat Neil kiest voor wie hij schildert en Richard en ik iedereen laten schilderen.

Lissy en Marijke spelen nog geconcentreerd - ze zijn nog gericht op het volmaken van hun papier.

Het spel moet nu snel tot een einde komen, m.n. voor Richard. Na een paar beurten is iedereen klaar. Het spel is nu voor alle kinderen afgelopen en we gaan opruimen.

Uitgebreid napraten zit er niet in, daarvoor heeft het spel al lang genoeg geduurd.

Richard en Lissy zeggen dat ze het leuk vonden. De volgende dag vraagt Neil wanneer we het spel met de geheime tekening weer gaan spelen.





VERVEN MET KNIKKERS



NODIG

- voor elk kind 1 doosje op A4-formaat, bijvoorbeeld een deksel van kopieerpapier
- flessen plakkaatverf in veel kleuren • veel A4-papier • knikkers

INSTRUCTIE VOORAF

We gaan verven maar we zijn hele luie schilders. De knikker gaat het voor ons doen! Ik leg een papier in het doosje en doe er een kloddertje verf op, en nog een andere kleur. Welke kleur zal ik nemen? Dan gooi ik de knikker erbij en laat hem rollen. Kijk wat er gebeurt...

DOEL

Iets maken dat niet kan mislukken.

Verschillende dingen uitproberen en ontdekken zoals veel of weinig verf gebruiken, kleuren mengen, één of meer knikkers laten rollen.

INTERVENTIES

- constaterend: *Alle kleuren door elkaar! Wat doet de knikker met de verf?*
- stimulerend: *Kun je de knikker sturen? Wil je bij mij rood erbij doen? Zullen we eens heel veel verf erin doen?*

NA AFLOOP

Leg alle werkstukken naast elkaar en bekijk ze nog even met z'n allen.

Wat gebeurde er met veel en weinig verf? Welke kleuren heb je gemaakt?

Als alles droog is, is het mooi om ze als een groot mozaïek op te hangen.

individueel





RELAXBALLETJES

Tip

Neem niet te kleine ballonnen.
Probeer dit eerst zelf een keertje uit
en bewaar het voorbeeld!

NODIG

• (niet te kleine) ballonnen • meel in bakjes • theelepels • papieren trechtertjes (zelf vooraf maken) • wol en schaar • watervaste stift of balpen • voorbeeldballetjes

INSTRUCTIE VOORAF EN TIJDENS

Geef een voorbeeld van een relaxballetje door. *Hoe voelt dat?*

Maak dan stap voor stap, allemaal tegelijk, het balletje: eerst een ballon uitkiezen

- het trechtertje erin steken - lepeltje voor lepeltje het meel in de ballon scheppen

- voorzichtig aandrukken met de achterkant van een potlood - en een knoopje (helpen) leggen. Dan haartjes van wol knopen en een gezichtje tekenen. *Hoe kijkt jouw relaxballetje? Je kunt er een paar maken, eentje voor als je vrolijk bent en eentje voor als je anders voelt. Hoe kun je je voelen?*

DOEL

Iets maken dat prettig voelt

Emoties herkennen bij zichzelf en de ander

Iets maken dat het kind mee naar huis kan nemen en thuis nog eens kan doen

INTERVENTIES

Doordat je stap voor stap werkt, zijn je interventies vooral instructief en ervaringsgericht: *Voel je het meel? Als je grote scheppen neemt gaat het niet. Hoe zal ik mijn balletje maken: blij of geschrokken?*

NA AFLOOP

Zet alle relaxballetjes op een rijtje en vraag de kinderen te benoemen hoe ze kijken.

Je kunt ze vragen om zelf ook eens zo te kijken. *Hoe kun je aan iemand zien of hij boos is of blij? Als je boos bent, zie je er dan zo uit? Laat eens zien? Wanneer kun je het balletje gebruiken? Wat kun je er dan mee doen?*

De kinderen mogen hun relaxballetjes mee naar huis nemen

individueel





GRAFFITY NAAMBORD

NODIG

- stevig papier, A3 of groter • pastelkrijt; fixeerspray of haarlak
- eenvoudige voorbeeldplaatjes van graffiti

INSTRUCTIE VOORAF

Laat de voorbeeldplaatjes zien.

Kijk eens naar deze plaatjes, mensen verven hun naam op de muur, hoe heet dat ook alweer? Ze maken hele grote letters en daaromheen een dikke rand. Of allemaal kleuren. De letters zijn ook gekleurd.

Wij gaan onze eigen graffiti maken. Met hele grote letters. We kunnen ze inkleuren en ook eromheen kleuren. Je mag zelf de letters maken en ik kan je er ook mee helpen. Je kunt je letters eerst even op een blaadje proberen.

Laat zien wat je met krijt kunt doen: vegen.

DOEL

Iets maken dat lukt. Eigenheid versterken door de naam groot af te beelden. Omgang met nieuw(?) materiaal

INTERVENTIES

- constaterend: *Weet je al wat voor letters je wilt maken? Probeer er maar eentje*
- stimulerend: *Welke kleur zal ik de rand om mijn letters maken? Je kunt ook om je naam heenkleuren. Maak je de letters één kleur of meer kleuren?*

NA AFLOOP

Leg alle werkstukken bij elkaar en kijk er samen naar.

Hoe vond je het om met krijt te werken? Wat ging goed? Wat zou je anders willen? Wat voor verschillen zien we?

Ieder mag zijn eigen werkstuk fixeren.

Hang alle namen naast elkaar op en geef het later mee naar huis.

Punt van aandacht

Sommige kinderen worden helemaal in beslag genomen door het vegen. Het naambord is dan meer een aanleiding om hiermee kennis te maken. Geef ze de ruimte om ook andere vormen te krijten en te vegen.



IK KAN GOED OPPASSEN



EEN MEDAILLE VOOR JEZELF

NODIG

- stevig kartonnen rondjes • stiften, krijtjes, kleurtjes • schaar en touw
- echte medailles als voorbeeld

INSTRUCTIE VOORAF

Bekijk de medailles, ook op de achterkant staat vaak iets.

Wanneer krijg je een medaille? Heb je er weleens eentje gekregen? Wij bedenken zelf waar we een medaille voor krijgen. Iets dat we goed kunnen of iets dat we heel graag doen. Deel de rondjes uit. *Wie weet al waar zijn medaille over gaat?*

Als er kinderen zijn die het nog niet weten, kun je met z'n allen helpen denken.

Laat de kinderen zoveel mogelijk denken en help pas als er geen idee komt.

DOEL

Eigenheid versterken door te benadrukken wat een kind goed kan
Zelfbeeld vergroten doordat andere kinderen complimenten geven

INTERVENTIES

Tijdens het maken van de medaille kun je het gesprek brengen op de onderwerpen van de kinderen. Laat ze erover vertellen.

Zorg dat ieder kind aan bod komt.

NA AFLOOP

Maak touwtjes aan de medailles.

Elk kind laat z'n medaille zien en vertelt erover. *Met wie ben je daar aan het dansen?*

Wie past er met jou op je broertje?

Hoe vind je het om op te passen? Welke auto's

heb je op je medaille gezet? Heb je er nog meer?

Wat staat er op de achterkant?

Lukte het meteen om te bedenken wat er op moest?

Hebben de anderen je geholpen?

Wist je dat ze vonden dat je goed kan dansen?

individueel

IK KAN GOED
AUTO'S STUREN



IK KAN GOED DANSEN



IK KAN GOED HARDLOPEN





HANDAFDRUK IN KLEI

NODIG

- chamotteklei, water en gereedschap
- letterstempels en ander versiermateriaal
- dik papier of karton als onderlegger

INSTRUCTIE VOORAF

Begin met stukken klei te kneden. *Wat is de klei nog koud en hard. Als we hem wringen en knijpen wordt 'ie zachter. Voel je dat?*

Maak je klei een beetje plat en kijk eens of je hand erop past. Maak het niet te dun, anders breekt het! Heb je genoeg klei?

Het wordt een bord met jouw handafdruk. Je kunt het bord eerst glad maken met water, de randen ook. Leg het maar op je papier, dan plakt het niet vast aan de tafel.

Help de kinderen met het afdrukken van hun hand. Ze kunnen met de andere hand de vingers er steviger indrukken.

Als de hand erin staat kunnen ze hun naam erin stempelen en versieren.

Je kunt een gaatje erin maken voor een ophangtouwje.

DOEL

Sensopatisch bezig zijn door kneden van de klei en gladmaken met water

De eigenheid versterken door de handafdruk en de naam. Elke hand is uniek.

INTERVENTIES

Ondersteunend in de technische uitvoering
(zie instructie vooraf)

NA AFLOOP

Leg alle werkstukken bij elkaar en kijk er samen naar. Spreek af wie 'm later nog wil schilderen en vernissen en zorg dat dat gebeurt.

Als ze droog zijn kunnen ze mee naar huis genomen worden.





GROEPSNAAMBORD

NODIG

- verschillende doosjes van bv. hagelslag, rijst enz.
- verf en gekleurd papier
- lijm en scharen

INSTRUCTIE VOORAF

We maken een naambord/welkomsbord voor de groep/receptie. Bedenk met elkaar een naam of woord. Op elk doosje komt een letter. We maken de doos eerst helemaal gekleurd, zodat we niet meer kunnen zien wat erin zat. En daarna maken we er een letter op. Je kunt met verf werken of met papier of allebei.

Schrijf het woord op en laat de kinderen een letter en een doosje kiezen

DOEL

Op eigen niveau werken aan een groepswerkstuk

Een succeservaring beleven

Saamhorigheid door het eindresultaat, dat lange tijd kan blijven staan of hangen

INTERVENTIES

Sommige kinderen zijn heel snel klaar met het verven van hun doos. Je kunt samen goed kijken of er niks meer te zien is van de oorspronkelijke opdruk.

Ga je jouw letter erop schilderen of plakken? Je kunt op elke kant van de doos je letter maken, dan staat je doos altijd goed. Ik ga het nog een mooi versierseltje geven.

Wil je een uitroepteken of een ander teken maken?

NA AFLOOP

Maak met elkaar de letterpuzzel en zet hem neer op de afgesproken plaats. De letters kunnen ook worden opgehangen, maak dan voor elk doosje een 'tuigje' van touw.





DIEREN IN DE ZOO (2X)

NODIG

- eerste week: klei, gereedschap, water, stokjes, pijpenragers
- tweede week: verf, kwasten, gekleurd karton wasco stiften, bouw materiaal

INSTRUCTIE VOORAF

Eerste week: We gaan dieren maken voor een dierentuin. In de dierentuin wonen alle dieren die we maar kunnen bedenken. Je mag er zoveel maken als je wilt.

Tweede week: de dieren zijn opgedroogd. We gaan ze schilderen en daarna maken we een dierentuin waar ze in kunnen wonen

DOEL

Sensopatisch bezig zijn door kneden van de klei en gladmaken met water.

De eigenheid versterken doordat elk dier goed is.

Saamhorigheid versterken door de dieren in één dierentuin te zetten.

INTERVENTIES

Tijdens het kleien kun je instructies geven: *als je iets maakt dat heel lang is, dan kun je daar ijzerdraad of stokjes in stoppen, dan breekt het niet zo snel. Met water kun je het glad maken.*

Constaterend: *wat een lange slang! Heeft jouw dier ook jonkies?*

Sommige kinderen zijn snel klaar met schilderen. Zij kunnen alvast een plekje voor hun dier zoeken in de dierentuin. *Zit jouw dier in een hok? Zit daar ook een ander dier bij?*

NA AFLOOP

Eerste week: de kinderen laten hun dieren zien. *Welk dier heb je gemaakt. Wat doet een beer/leeuw/slang? Wat is er zo mooi aan jouw dier?* We zetten de dieren op een blad om te drogen, met de namen van de kinderen erbij.

Tweede week: de dieren worden geschilderd. Hierna kan dierentuin worden ingericht en op een lage kast of tafel tentoongesteld.

We kunnen de dierentuin ook nog een naam geven.

Laat de kinderen vertellen waar hun dier staat.

Hoe ziet de dierentuin eruit? Welke dieren zitten er bij elkaar?



Aanvulling

Nieuwe kinderen en collega's kunnen later ook een blad toevoegen. Zo wordt de kalender een onderdeel van het 'huishouden'.

VERJAARDAGSKALENDER

NODIG

- gekleurd papier A3 • stiften en potloden • ophanghaakje voor kalender
- zo nodig een lijstje met de verjaardagsdata van alle kinderen

INSTRUCTIE VOORAF

We gaan een verjaardagskalender maken. Je maakt je eigen blad voor je eigen verjaardag. Daar kun je de datum opzetten en je naam en je kunt een tekening van jezelf maken. Dan kan iedereen zien wanneer je jarig bent. Als het klaar is maken we er een kalender van. Degene die het eerst jarig is hangen we vooraan.

DOEL

Eigenheid van het kind versterken. Het kind steunen in hoe het zichzelf laat zien.

INTERVENTIES

Ik ben in de zomer jarig, ik teken mezelf met een korte broek. Wat hoort er echt bij jou? Je kunt ook tekenen wat je later wilt worden.

Je kunt aan de groep vragen om met iemand mee te denken: wat vind je nou echt bij Joost passen? Wat doet hij vaak?

NA AFLOOP

Alle bladen worden bekeken. Kun je vertellen hoe je jezelf hebt getekend?

Hang alle bladen op volgorde en hang dit op een vaste plek in de groep.

Zorg dat de eerstvolgende verjaardag voorop hangt.



individueel > gezamenlijk einde





HUIZEN IN EEN STRAAT

NODIG

- voor elk kind 1 wit vel papier, A3 formaat
- op elk vel een stoeprand, op ongeveer de helft van het blad.
- wasco, stiften en kleurtjes



INSTRUCTIE VOORAF

We hebben allemaal een stuk van een straat.

Daarop gaan we ons huis tekenen en alles wat er nog meer in de straat is.

Je mag alles tekenen wat jij in de straat wil hebben.

Na afloop plakken we ze aan elkaar en dan wordt het een hele lange straat!

DOEL

Met hulp (onderwerp) komen tot een tekening met eigenheid.

Zelf bepalen wat er in jouw straat komt, alles is goed.

Saamhorigheid door een gezamenlijk eindproduct

INTERVENTIES

Constaterend: *Bij jou schijnt de zon!*

Op een idee brengen: *Wonen er bij jou nog mensen in de straat? Wie dan?*

Je kunt de groep om hulp vragen: *Wat voor dier zal ik bij die boom maken?*

NA AFLOOP

Alle stukken van de straat worden achter elkaar gelegd (zo nodig op de grond) en bekeken. Met elkaar benoemen wat er allemaal te zien is. De kinderen kunnen elkaar een compliment geven, als de sfeer daarnaar is.

Met elkaar zoek je een plek waar je de straat op kunt hangen.



Variatie
De stoeprand kan voor verwarring zorgen: waar moet ik de huizen tekenen? Probeer dit van te voren in te schatten; je kunt de stoeprand ook achterwege laten.

ABORIGINAL PAINTING

NODIG

- plaatjes van aboriginal paintings • een groot stuk etalagekarton in bruin of zwart
- 1 wit potlood • verf in aardetinten • voorwerpen om mee te stempelen: kurken, dikke spijkers, gummetjes, achterkant van potloden enz.

INSTRUCTIE VOORAF

Laat de plaatjes zien. *Weten jullie waar dit vandaan komt? En hoe de mensen heten die dit gemaakt hebben? Ze hebben het geschilderd met verf die ze zelf gemaakt hebben, van aarde en klei en water. Je kunt dat zien aan de kleuren. De vormen komen ook vaak uit de natuur: bloemen en dieren en de zon.*

Wij gaan een aboriginal schilderij maken, en daarvoor teken ik eerst een dier of een bloem. Laat de kinderen meedenken welke vorm je tekent. Tekent de contour zo groot mogelijk op het papier. Nu gaan we allemaal een stuk van het schilderij maken. Knip het karton in repen, zoveel als er deelnemers zijn. Elk kind krijgt een reep en kan zijn stuk gaan stempelen. Zorg dat je de vorm nog kunt zien. Straks maken we er weer één schilderij van.

DOEL

Succeservaring met een nieuwe techniek

Een ontregelende ervaring (het in stukken knippen) wordt gevolgd door het weer samengaan van de stukken; het komt weer goed

Saamhorigheid door één schilderij te maken

INTERVENTIES

Je hebt al vrij veel uitgelegd dus je wilt snel aan de slag. Begin gewoon te stempelen aan je eigen stuk, bijvoorbeeld langs de contour, om zo te laten zien wat je kunt doen. Breid de mogelijkheden al doende uit: *Ik vul de binnenkant ook op. Je kunt er ook nog een rand omheen maken. Ik maak grote en kleine stippels.*

NA AFLOOP

Elk kind legt zijn stuk weer op de goede plek. Zo maakt de groep het schilderij met elkaar weer helemaal heel. Wacht tot het goed droog is.

Plak het dan aan de achterkant goed aan

Variatie

Maak zelf verf van zand, klei, kruiden, en aarde, gemengd met water en een beetje behangerslijm. Of kijk in het keukenkastje: jam, chocoladepasta, suiker, koffie



ZWIJGEND SCHILDEREN

Dit kan ook
Misschien wordt het wel TE stil...
Je kunt ook een
zacht muziekje opzetten

NODIG

- grote vellen papier • verf, kwasten, water

INSTRUCTIE VOORAF

We gaan in tweetallen werken. Maak zelf duo's of laat de kinderen dit regelen. Bedenk van te voren of je zelf met deze opdracht meedoet. Elk tweetal schildert samen een landschap. Je mag eerst overleggen wat je voor landschap gaat maken. Wat zou het allemaal kunnen zijn? Laat de kinderen ideeën opperen.

Nu komt er een extra moeilijkheid: als we eenmaal aan het verven zijn mogen we niks meer zeggen! We moeten dus goed op elkaar letten.

DOEL

Samenwerking en communicatie op een nieuwe manier.
Plezier door een afwijkende vorm van communicatie.

INTERVENTIES

Bij deze opdracht kun je niet veel doen, behalve als je meeschildert. Dan heb je invloed op de communicatie met je partner.

Help de kinderen om stil te zijn; als er echt stil gewerkt wordt kan dat een heel speciale sfeer geven. Hou goed in de gaten of de kinderen het zwijgen nog volhouden. Als dit lastig wordt, kun je ruimte bieden door te zeggen: *je mag nog heel even met elkaar overleggen over het allerlaatste dingetje en dan zijn de schilderijen klaar.*

NA AFLOOP

Leg de schilderijen bij elkaar. Wat hadden jullie afgesproken om te maken? Is dat ook gelukt? Wat is er anders geworden? Had ieder z'n eigen plek? Hoe heb je overlegd? Kon je duidelijk maken wat je wilde? Hoe vond je het dat je niet mocht praten? Hoe was het toen het zo stil was? Wat kun je van deze opdracht leren?



samenwerking

EEN TOREN BOUWEN

NODIG

- doosjes, wc-rollen, keukenrollen • touw, behangerslijm, plakband, scharen, stiften
- gekleurd papier, stroken papier, crèpepapier

INSTRUCTIE VOORAF

Stel je voor dat de we in een stad wonen die ver afgelegen in de bossen ligt... De mensen die op reis zijn kijken of ze onze stad al zien liggen. Gelukkig is er een hele hoge toren die je van ver al kunt zien! Het is geen gewone toren, het is een toren met allemaal hoeken. Hij is ook heel kleurig, het lijkt wel alsof hij versierd is. Elke steen is een andere kleur. Hoe hoog moet de toren worden, zodat iedereen hem kan zien?

DOEL

Taken verdelen - elkaar helpen - met elkaar tot oplossingen komen

INTERVENTIES

Kijk of er iemand begint met het maken van een 'steen', neem anders zelf het initiatief. Stuur als dat nodig is op de praktische uitvoering maar laat de dingen ook gebeuren. Zoek dus een balans tussen dingen die best even mis mogen gaan (bijv. er wordt te veel of te weinig lijm gebruikt, de toren valt om, de stenen blijven niet plakken) en het voorkomen van een mislukking. Vraag om ideeën voor een oplossing in plaats van ze zelf meteen aan te dragen. *Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de toren niet omvalt? Wie houdt hem zolang even vast? Hoe hoog zullen we 'm maken?*

NA AFLOOP

Laat bij het beantwoorden van de vragen alle kinderen aan bod komen. *Wat is er allemaal gebeurd? Hoe zijn de stenen gemaakt? Had je eerst iets anders geprobeerd? Hoe kwam het dat de toren bijna omviel? En wat hebben jullie toen gedaan? Zei iedereen even veel wat er moest gebeuren? Hoe vind je de toren geworden? Zullen we er een naambordje op maken?*

samenwerking



DUO-GLASSCHILDEREN

NODIG

- een glazen deur of binnenraam waarop geschilderd mag worden
- verf, kwasten en water

INSTRUCTIE VOORAF

We gaan schilderen op glas. De hele deur mag vol bloemen worden geschilderd. Dat doen we in tweetallen en je staat ieder aan een andere kant van het glas. Je kunt dus tegelijk aan dezelfde bloem werken. De één maakt bijvoorbeeld een steel en de ander een bloem. Of je geeft zijn bloem aan jouw kant een ander kleurtje. Dan is die aan de ene kant van het glas bijvoorbeeld geel en aan de andere kant rood.

DOEL

Een succeservaring beleven in een nieuwe techniek
Samenwerken waarbij ieder zelf kan bepalen hoe ver hij daarmee wil gaan
Saamhorigheid door met elkaar de ruimte mooier te maken

INTERVENTIES

Constaterend: *Jij maakt lange stelen! Dat zijn veel bloemetjes!*
Stimulerend: *Ik zie hier nog een lege plek. Wil jij bij mij wat blaadjes kleuren?*
Mag ik jouw bloem een steel geven?

NA AFLOOP

Bekijk met z'n allen het geheel. *Kun je aanwijzen welke bloemen jullie gemaakt hebben? Heb je elkaar geholpen? Hoe wist je wat de ander van plan was?*



samenwerking



REUZE-STOOMBOOT

NODIG

- de platte vorm van een hele grote kartonnen stoomboot (geknipt uit grote dozen)
- verf, kwasten, wasco, dikke stiften • doosjes, inpakpapier, scharen, watten
- meerdere tafels

INSTRUCTIE VOORAF

Dit wordt de boot van Sinterklaas, hij is nog lang niet klaar. Wat moet er allemaal gebeuren? Laat de kinderen opnoemen en schrijf de ideeën op.

Denk aan: schilderen, een naambord, pakjes, sint en piet, een kajuit, rook, vlaggetjes.

De taakverdeling kun je op verschillende manieren aanpakken:

- alle kinderen ombeurten een activiteit laten kiezen
- kinderen in tweetallen laten werken
- een kind de leiding geven over iets groters, bv. de boot schilderen

DOEL

Samen werken aan een groter geheel

Verantwoordelijkheid voelen voor een taak

INTERVENTIES

Werk hier zelf niet mee maar verplaats je van taak naar taak en let vooral op de samenwerking

NA AFLOOP

Alle onderdelen worden bij elkaar gelegd en aan de boot bevestigd.

Hoe vind je de boot geworden? Hoe ging het samenwerken? Wie bedacht wat er moest gebeuren? Heb je iets gedaan omdat hij dat aan je vroeg? Luisterde zij naar je? Hebben jullie elkaar geholpen? Is de boot nu compleet?

Variatie

Afhankelijk van het seizoen kun je deze werkvorm inzetten met andere thema's zoals een kerstboom, een huis, een school. Het is belangrijk dat er verschillende taken bij komen kijken.



BLOEMEN IN EEN VAAS

NODIG

• gekleurd papier • sitspapier • papieren stroken • stiften • scharen en lijm

INSTRUCTIE VOORAF

We maken vandaag bloemen voor elkaar. Bedenk samen hoe je een bloem kunt maken, laat zo nodig een paar voorbeelden zien. Je maakt een bloem voor jezelf en daarna maak je een bloem voor iemand anders. Die mag je dan geven. Je kunt nog meer bloemen maken en weggeven.

DOEL

Iets maken voor de ander
Iets krijgen van de ander
Verschillende vormen uitproberen

INTERVENTIES

Als er een paar bloemen zijn gemaakt, kun je een vaas knippen om de bloemen in te zetten. *Gaan jouw bloemen ook in een vaas? Wil je er zelf eentje maken? Voor wie maak jij een bloem? Wie heeft er nog geen bloem gekregen? Ik maak voor jou een oranje bloem want dat is zo'n vrolijke kleur*

NA AFLOOP

Alle bloemenvazen kunnen op een groot papier geplakt worden of tegen het raam. Laat de kinderen vertellen welke bloemen ze gemaakt hebben en aan wie ze die gegeven hebben. *Aan wie heb jij allemaal een bloem gegeven? Van wie heb jij bloemen gekregen? Over welke bloem ben je zelf tevreden?*

STRIJKKRALEN DOORGEVEN

NODIG

- strijkkralen en verschillende kleine vormen • strijkijzer

INSTRUCTIE VOORAF

Je mag een vorm uitkiezen voor de strijkkralen. Voordat je gaat beginnen ga ik vertellen dat ik het een beetje moeilijk ga maken. Je begint aan je eigen vorm en na een poosje zeg ik dat je je vorm moet doorgeven aan je buurman. Die gaat dan aan jouw vorm verder. Maar jij blijft wel de baas over jouw vorm! Dus je kunt erbij vertellen hoe je buurman eraan verder moet gaan. Na nog een poosje geven we weer allemaal onze vorm door, dan werkt er weer iemand anders aan. Dat doen we zo een paar keer. Aan het eind heb je je eigen vorm weer terug en kun je die afmaken. Luister goed naar elkaar hoe je elkaars vorm moet invullen!

DOEL

Uit handen geven van het eigen werkstuk zonder de regie te verliezen
Vertrouwen opbouwen dat de ander goed met het werkstuk omgaat
Zorg dragen voor de werkstukken van anderen

INTERVENTIES

Bij het doorgeven: *Hoe wil je dat ik verder ga?*
Wil je een kleur kiezen die daar mooi bij past?

NA AFLOOP

Alle werkstukken zijn klaar. *Hoe was het om je eigen vorm door te geven? Waarom zou ik die opdracht hebben gegeven? Wat vond je moeilijk? Hebben de anderen aan jouw vorm gewerkt zoals jij dat wilde? Heb je goed geluisterd? Kon je goed uitleggen wat je wilde? Wil je er nog iets aan veranderen?*
Na afloop kunnen de vormen worden gestreken en opgehangen.



IEDER EEN EIGEN KLEUR

NODIG

- één groot vel papier, gemaakt uit vier grote tekenvellen, aan elkaar geplakt
- de tafel is bedekt met het grote papier, de stoelen zijn weggehaald.
- voor elke deelnemer één kleur verf, klaargezet in potjes op de tafel
- kwasten, water

INSTRUCTIE VOORAF

Kies allemaal een potje verf uit waar je bij gaat staan. We gaan op dit papier een heel groot schilderij maken van een stad. Je mag alleen met de kleur werken waar je bij staat. Hoe moeten we dat dan doen? (laat hier de kinderen bedenken hoe dat moet. Help ze eventueel op weg door de oplossing te vragen voor het probleem 'ik heb groen en ik wil een rood dak, hoe moet ik dat dan doen?').
We mogen wel van onze plek af.

DOEL

Samenwerken door hulp te geven en te krijgen.
Saamhorigheid: het werkstuk dat je met z'n allen maakt bestaat aan het eind uit onderdelen die óók samen gemaakt zijn.
Versterken van de eigenheid doordat elk kind z'n eigen kleur blijft herkennen

INTERVENTIES

- constaterend: *Wat een hoge toren is dat!*
- een veelkleurig dier maken waarbij je van alle kinderen hulp nodig hebt.
- de groep in beweging krijgen door zelf rond te lopen en jouw kleur aan te bieden
- ideeën aandragen: *Wil je mijn bloemen stelen geven?*

NA AFLOOP

De kwasten gaan in de waterpot en met z'n allen kijk je naar het resultaat.
Wat zien we allemaal in deze stad? Wat heb je gemaakt? Hoe was het om maar met 1 kleur te mogen werken? Heb je hulp gevraagd, heb je hulp gegeven? Waarom zouden we deze opdracht gedaan hebben? Wat kun je hiervan leren?
Tenslotte zetten alle kinderen hun naam erop en spreek je af waar je het op gaat hangen als het droog is.



SPEL MET WASCO & ECOLINE

EEN SPEL VOOR MAXIMAAL 5 DEELNEMERS

- A4-papier verdeeld met dunne lijnen in 8 of 12 stukken • witte wasco
- een dobbelsteen met alle namen en 'allen' • ecoline en penselen



SPELREGELS

Iedereen krijgt een papier met vierkanten en een witte wasco.

Maak met witte wasco een tekening op je papier. Je hoeft niet in de vakjes te blijven.

De potjes ecoline gaan open en ieder heeft een kwastje.

We gooien ombeurten. Degene die gooit is de schilder. Als je gegooit hebt kijk je naar de naam die boven ligt. Bij die persoon schilder je een vakje vol.

Als er ALLEN staat mogen we allemaal een vakje schilderen, op ons eigen papier.

Als je jezelf gooit mag je bij jezelf een vakje schilderen.

DOEL

Elkaar helpen om de 'geheimtekening' tevoorschijn te halen. Dit is een spel zonder winnaars of verliezers, aan het eind heeft iedereen een leuke schildering.

INTERVENTIES

Als iemand bijna een papier vol heeft kun je de laatste regel nog uitleggen: *als je papier vol is mag je blijven meedoen. Als de naam wordt gegooit van iemand die al een vol papier heeft, dan is dat hetzelfde als ALLEN*

Als het spel te lang lijkt te duren kun je afspreken dat er telkens twee vakjes gekleurd mogen worden.

NA AFLOOP

Hoe was het om met wit op wit te tekenen? Kon je zien wat je deed?

Hoe vond je het om bij een ander te schilderen? En hoe was het dat een ander op jouw papier schilderde? Heb je gezegd welke kleur hij moet gebruiken?

Hang alle schilderijen bij elkaar als ze zijn opgedroogd.



Variatie

Deze opdracht is eenvoudiger te maken door de kinderen plaatjes voor zichzelf te laten zoeken en één plaatje voor een ander.

MAAK EEN COLLAGE

NODIG

- tijdschriften, scharen, plakstiften, viltstiften
- voor elk kind een stevig vel (gekleurd) papier, max. A3-formaat

INSTRUCTIE VOORAF

Zet middenop jouw papier je naam met stift.

Blader de tijdschriften door en kijk of je een plaatje tegenkomt dat je vindt passen bij een ander kind.

Dat plaatje knip je uit en geef je aan dat kind.

Zo zoek je voor iedereen een plaatje.

Zelf krijg je ook plaatjes, van de andere kinderen. Als je een plaatje hebt gekregen plak je dat op je eigen vel papier, zoals jij dat mooi vindt.

Aan het eind gaan we kijken wat iedereen heeft gekregen.

DOEL

Je verdiepen in de ander.

Persoonlijke boodschappen krijgen van de ander

INTERVENTIES

- zorg dat iedereen plaatjes krijgt, je kunt daar aandacht voor vragen: *hé, jij hebt nog geen plaatje, ik ga er eentje zoeken! Wie heeft er nog meer iets voor Nathalie?*
- geef het sein als de plaatjes echt opgeplakt moeten worden
- sommige kinderen zoeken iets heel specifiek en vinden dat niet; help het om breder te kijken

NA AFLOOP

Neem de tijd voor het napraten!

Ombeurten bekijken de kinderen hun collage. Ze mogen bij elk plaatje vertellen waarom ze denken dat ze het gekregen hebben. Dit kun je meteen checken bij de gever.

Als het kind geen idee heeft, vraag je het aan de gever.

Zo ga je de hele kring langs.

Hang de collages een week op en geef ze dan mee naar huis.



SAMEN OP DE FOTO

NODIG

- een rol stevig papier • verf en kwasten • een schaar en plakband • een camera
- teken op het papier de contouren van twee figuren, bijvoorbeeld Sint en Piet, en knip een gat op de plaats van de gezichten

INSTRUCTIE VOORAF

Je ziet dat hier een tekening staat van Sint en Piet. We gaan ze helemaal volschilderen.
Laat de kinderen onderling de taken verdelen of help ze daarbij als dat nodig is.
Als de schildering klaar is, kun je ze ophangen in een deuropening.
Nu begint de fotosessie! Maak veel foto's en laat de kinderen ook fotograferen

DOEL

- Taken verdelen en samen werken
- Saamhorigheid door het beleven van plezier aan elkaars vermomming
- Jezelf durven laten zien voor de camera

INTERVENTIES

- ideeën aandragen: *Zal ik die broek één kleur maken of meer kleuren?*
- stimulerend: *Wie wil er met mij op de foto? Wil jij een foto maken?*

NA AFLOOP

Het leukst is het als de foto's meteen afgedrukt kunnen worden en opgehangen in de groep. In verband met de privacy kun je zorgen dat elk kind minstens één keer samen met een medewerker op de foto komt, zodat die foto mee naar huis kan.



Tip
Haal de secretaresse,
de logopediste en de directeur
naar de groep om ze
ook op de foto te zetten.